SIRIJUS

Velika Nacionalna Loža Srbije, ISSN: 2217-6

Sirijus 68

Broj 68, godina XVII, 11 april 2026 godine

Poštovani čitaoci.

Sa ponosom vam predstavljam novi broj Sirijusa. Braća su bila vredna i pred vama je nekoliko veoma kvalitetnih i zanimljivih radova. Pored naših stalnih saradnika koji se bave standardnom tematikom, ovoga puta imamo jako zanimljive teme kao što su poređenje slobodnog zidarstva sa društvenim mrežama i jedan ozbiljan teoretski osvrt na masoneriju i komunikaciju iz vizure jednog nastavnika matematike. Tu je i zanimljivo istraživanje o liku i delu Kneza Adama Čartoriskog, namenjen svima koji vole istoriju. Na kraju, kao šlag na tortu, u prilici smo da vam predstavimo i jedan rad našeg Vrlo Uvaženog Velikog Majstora, Bratislava Urakovića. U ovom radu on lepo obrazlaže, kako rad u jednoj loži treba da izgleda iz perspektive onoga ko stoji na čelu naše obedijencije. Uživajte u čitanju ovih radova tokom Uskršnjih praznika! Hristos voskrse!

Pozdrav, Č.V.

.

Sadžaj:

- 68-1 Slobodno zidarstvo kao prva društvena mreža
- 68-2 Knez Adam Čartoriski – Srbija, Jugoslavija, Masonerija
- 68-3 Masonerija i komunikacija
- 68-4 Đorđe Vajfert (1850 – 1937) – Otac srpskog Slobodnog zidarstva – Tekovine koje traju
- 68-5 Idealna Loža – Mit ili poziv?

68-1 Slobodno zidarstvo kao prva društvena mreža

by Sirijus
in Sirijus broj 68

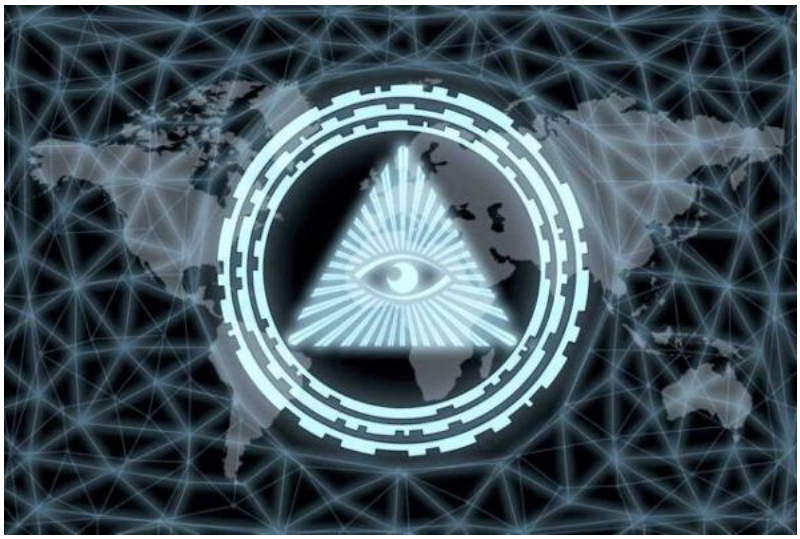

U svetu u kojem danas dominiraju digitalne društvene mreže, lako je zaboraviti da je potreba za povezivanjem, razmenom ideja i izgradnjom zajednica oduvek bila deo ljudske prirode. Pre interneta i društvenih platformi, postojala je organizacija koja je bez tehnologije uspela da poveže hiljade, a zatim i milione ljudi širom sveta – slobodno zidarstvo. Od zagonetnih rituala do uticaja na revolucije, slobodno zidarstvo je bilo mnogo više od običnog bratstva. Ono je predstavljalo globalnu mrežu ideja, filozofije, podrške i delovanja – rani oblik društvene mreže u svom najdubljem i najličnijem smislu. Slobodno zidarstvo je funkcionalno delovalo kao decentralizovana mreža – hiljade Loža širom sveta bile su povezane međusobnim priznavanjem ali bez centralizovanog autoriteta – struktura koja podseća na savremene mreže i društvene platforme koje funkcionišu na osnovu međusobnog poverenja i verifikacije.

Slobodno zidarstvo je nastalo iz srednjevekovnih cehova graditelja, posebno onih koji su gradili velike katedrale i crkve širom Evrope. Biti „majstor svog zanata" tada je značilo posedovati znanje koje nije bilo lako dostupno drugima. Ova znanja su se čuvala unutar loža, koje su predstavljale neka vrsta „zatvorenih krugova" – prethodnika današnjih zatvorenih grupa i zajednica.

Posle velikog požara koji je zahvatio London 1666 godine zidari iz Škotske i drugih delova Britanije, među kojima i vešti kamenoresci (koji su već bili organizovani u cehove)postali su preko potrebni u Londonu. Obnova Londona podstakla je intezivno delovanje zidarskih cehova i njihov preobražaj iz operativne u spekulativnu masoneriju. Lože su počele da otvaraju vrata ljudima koji nisu bili klesari. U njihove redove počeli su da dolaze učeni ljudi, umetnici, mislioci i plemići. To je bio početak transformacije slobodnog zidarstva u globalno bratstvo, koje će rezultirati formiranjem prve velike Lože 1717 godine u Londonu. Tako je nastalo slobodno zidarstvo koje se nije bavilo kamenom, već idejama.

Kroz vekove, slobodno zidarstvo je povezivalo ljude na osnovu zajedničkih vrednosti: sloboda mišljenja, bratstvo, težnja ka istini, jednakost i uzajamna pomoć. Lože su bile fizička mesta okupljanja, kao svojevrsne grupe nalik onima danas na FB, gde su članovi delili zajedničke vrednosti i diskutovali o temama koje su bile zabranjene ili tabu u javnom diskursu. To su bila

mesta gde su ideje mogle da rastu, da se međusobno izazivaju i razvijaju slično savremenim forumima, grupama i internet zajednicama.

Ono što može biti zanimljivo je da je slobodnozidarska mreža imala i svoj ”offline” ekvivalent verifikovanih naloga – dokument poznat kao masonski pasoš. On je služio kao potvrda članstva i dobrog ugleda, omogućavajući slobodnim zidarima da posećuju Lože širom sveta i automatski budu priznati kao ”verifikovani” članovi mreže.

Zamislite trgovca iz Beča koji putuje u Škotsku krajem 18. veka. Ako je slobodni zidar, može da pokuca na vrata tamošnje lože i bude primljen kao brat. Ne zna jezik, ali poznaje rituale, simbole i deli vrednosti. U tom trenutku, granice padaju.

Uz to, mnoge Lože su tada, a i danas imaju svoje interne nagrade, odlikovanja i zvanja – što se može porediti sa ”bedževima” i sličnim priznanjima po društvenim mrežama.

Iako, na prvi i drugi pogled, paralela ili bilo kakva sličnost između slobodnog zidarstva i savremenih društvenih mreža deluje nemoguće, ipak ću pokušati da povučem neke linije koje ih povezuju.

Slobodno zidarstvo kao decentralizovana mreža – pre interneta

Jedna od ključnih karakteristika savremenih društvenih mreža je decentralizovana povezanost – ljudi su umreženi širom sveta bez jedinstvenog centra. Tako funkcionisala i masonerija. Hiljade loža širom sveta međusobno su se priznavale, ali su zadržale lokalnu autonomiju. Ova struktura omogućavala je brzo širenje ideja, običaja i filozofija, slično kao viralni sadržaj danas.

Simboli kao univerzalni jezik komunikacije (# pre #)

Masonski simboli – šestar, ugaonik, svevideće oko, Jakin i Boaz – predstavljali su nešto poput „hashtag”-a – kratke vizuelne kodove koji su članovima jasno signalizirali pripadnost, ideje i vrednosti. Bez reči, ovi simboli su predstavljali identitet, status i poruku kao današnji emodžiji, avatari ili logotipi na društvenim mrežama.

Profil korisnika – masonska biografija/sertifikat/matrikula

Masonski sertifikati sadržavali su podatke o loži, rangu, preporukama, pa čak i vizuelni identitet – nešto poput profila na savremenim društvenim mrežama. Kada bi slobodni zidar putovao, ovakav dokument bio je njegov verifikovani nalog koji mu je omogućavao pristup drugim ložama, kao što danas verifikacija omogućava pristup ekskluzivnim sadržajima.

Oflajn podrška – pre postojanja „support grupa”

Lože nisu bile samo mesta za razgovore i rasprave već i sistemi podrške – finansijske pomoći, duhovne i intelektualne razmene. Kada bi slobodni zidar ostao bez posla, oboleo ili zatrebao pomoć, mogao je da se osloni na „mrežu” – nešto poput današnjih onlajn zajednica za podršku i umrežavanje.

Influenseri pre influensera

Ulogu današnjih influensera na visokim pozicijama igrali su masoni – političari, naučnici, umetnici. Oni su kroz lični uticaj i autoritet širili ideje, filozofiju i vrednosti slobodnog zidarstva u široj javnosti, kao što današnji kreatori sadržaja utiču na društveno mišljenje i stil života.

Globalni algoritam bratstva

Iako bez digitalnog koda, slobodno zidarstvo je imalo svoj „algoritam” – stroga pravila prijema, verifikacije i rangiranja članova. Ko je imao pristup određenim nivoima (stepenima) mogao je da otključa nova znanja i veze, slično kao premijum članstva na savremenim platformama.

Slobodno zidarstvo, nije bila samo filozofska ili ritualna organizacija – delovala je i kao organizovana mreža uticaja, posebno tokom velikih društvenih preokreta. U eri kada nije postojala mogućnost javne komunikacije bez cenzure SZ je pružala sigurno i poverljivo okruženje za razmenu ideja, koje su često bile i revolucionarne. U Američkoj revoluciji mnogi od ”Očeva osnivača” – uključujući Džordža Vašingtona i Pola Revera – bili su SZ. Njihove Lože služile su kao mesta političkog organizovanja i diskusije daleko od očiju britanske krune. U Francuskoj revoluciji, brojni mislioci i političari – poput Robespijera i Miraboa – takođe su bili deo Bratstva. Lože su bila mesta gde su ideje o slobodi, jednakosti i bratstvu prvo raspravljane i testirane, a tek onda sprovedene u delo.

U tom smislu, SZ nije samo reflektovala društvene promene – ona ih je generisala, katalizovala i umrežavala kroz svoju globalnu strukturu. To je potpuno u duhu današnjih digitalnih mreža koje mobilišu ljude oko ideja, pokreta i zajedničkih ciljeva.

Kulturni uticaj masonerije bio je jednako snažan kao i politički. Kao kreativna zajednica ljudi od pera, note i ideje bila je svojevrsna intelektualna društvena mreža kroz koju su se širile umetničke, književne i naučne inovacije. Jedan od najpoznatijih primera je V.A.Mocart, koji je u svom delu ”Čarobna frula” prikazao SZ simboliku kroz muziku. Opera nije bila samo umetnički izraz, već i alat za širenje filozofije bratstva prosvetljenja i moralnosti. Sličnu ulogu imale su i lože koje su okupljale pisce poput Aleksandra Dime, pesnike poput Getea, slikare poput Delakroa. Njihove ideje nisu ostale zarobljene u salonima, već su se ”viralno” širile preko loža u Parizu, Beču, Berlinu i Rimu. Može se reći da je SZ delovalo kao kulturni agregator – mesto gde bi se okupljali kreativci, razmenjivali inspiraciju i oblikovali duhovnu atmosferu epohe.

Danas, u 21. veku, dok se svet umrežava klikovima i aplikacijama SZ i dalje postoji – tiho, postojano i gotovo neprimetno. Iako ne koristi tehnologiju na način na koji to rade društvene mreže, ona i dalje pruža strukturu i smisao za svoje članove širom sveta. Iako možda više ne igra političku ulogu kakvu je imala u prošlosti, slobodno zidarstvo ostaje zajednica koja pruža podršku, prijateljstvo i duhovni rast.

I dok društvene mreže često pospešuju površne veze, slobodno zidarstvo neguje dugotrajna prijateljstva i vrednosti koje traju generacijama.

Možda slobodno zidarstvo nije bila prva društvena mreža u smislu kakve imamo danas, ali ono ima nešto što mnogim savremenim mrežama nedostaje – dublji smisao, vrednosti i zajedništvo koje prevazilazi vreme. Bila je i ostala mreža sa dušom, koja povezuje ljude ne preko slika i lajkova, već preko ideala, reči i časti.

U tom smislu, slobodno zidarstvo zaista jeste prva globalna društvena mreža čovečanstva – mreža koja povezuje ljude kroz znanje, prijateljstvo i težnju ka višem cilju.

Brat V. M.
PL Hiram, OR Požarevac
V.N.L.S.

68-2 Knez Adam Čartoriski – Srbija, Jugoslavija, Masonerija

by Sirijus
in Sirijus broj 68

Ko je bio knez Adam Čartoriski?

Verujem da gotovo zanemarljiv broj Srba zna odgovor na ovo pitanje. Među Srbima je još manji broj onih kojima je poznat uticaj kneza Adama Čartoriskog na politička dešavanja u Srbiji u 19-tom veku, kao i razmere i nasleđe tog uticaja. Ova konstatacija je u isti mah i očekivana, ali i začuđujuća. Očekivana sa razloga što i zvanična srpska istoriografija i istorijska nauka gotovo da se nisu bavile ovom temom, ili se barem nisu bavile tom temom kao primarnom za razumevanje istorijskih procesa vezanih za rađanje moderne srpske države. Začuđujuća zato što su i danas, gotovo 35 godina od raspada Jugoslavije, i dalje veoma žive rasprave o tome da li je ideja Jugoslovenstva bila fatalna greška srpskih elita, koja je u krajnjem rezultirala nezavidnim položajem u kojem se Srbija našla na početku 21-og veka, uprkos činjenici da je ta ideja plaćena milionskim žrtvama u 20-om veku. I ne samo to, i dalje se veoma živo raspravlja kako u naučnim, tako i u kafanskim i slavskim krugovima, o tome zbog čega su Srbi, čini se više od ostalih južnoslovenskih naroda, bili i još uvek jesu privrženi ideji zajedničke države svih Južnih Slovena. Na kraju, česte su i veoma žive i rasprave o tome, kakav je i koliki uticaj masona na takav geopolitički kurs Srbije u 19-om veku, i da li je taj uticaj bio prosvetiteljski, ili pak štetan po Srbe.

Primetićete da se odmah na početku ovog rada naslućuje određena veza između ideje jugoslovenstva sa jedne strane, i kneza Adama Čartoriskog sa druge strane. To zasigurno pored pitanja ko je bio knez Adam Čartoriski, nameće i pitanje da li je postojala takve veza, i ako jeste kakva je njena priroda? Kao odgovor na ovo pitanje, parafraziraću deo uvoda knjige pod naslovom „Tajna diplomatija Adama Ježija Čartoriskog na Balkanu“, poljskog istoričara Antonjija Cetnaroviča. Ovaj poljski autor smatra da nije preterano niti netačno reći, da je formiranje Kraljevine SHS prvog decembra 1918. godine, zapravo rezultat vizije čije je začetke svojim delovanjem iscrtavao Knez Adam Čartoriski četrdesetih godina 19-og veka.

Ja bih bio slobodan da postavim još smeliju tezu. Da se ta vizija rađala u još ranijem delovanju kneza Adama Čartoriskog, u prvim godinama 19-og veka. Upravo tada, neposredno nakon prvih uspeha srpskih ustanika u borbama protiv Osmanlija, dolazi do prvog kontakta između Srba i kneza Adama Čartoriskog, tada na dužnosti ministra inostranih poslova Ruske Carevine. Masoni Prota Mateja Nenadović i Petar Novaković Čardaklija, bili su na čelu diplomatske misije koja je već u toku 1804. godine upućena u Rusiju. Tako dolazimo do drugog nagoveštaja u ovoj priči. To što su masoni činili diplomatsku misiju koja se u ime srpskih ustanika sastala sa knezom Adamom Čartoriskim, koji je tada krojio politiku Carske Rusije prema balkanskim narodima, neminovno ukazuje na njegovu povezanost sa slobodnim zidarstvom.

Dakle, ko je bio knez Adam Ježi Čartoriski?

Potrebno je na početku reći da ga neki poljski istoričari smatraju najuticajnijom ličnošću u Poljaka u poslednjih 250 godina. Kada se ima u vidu da je time stavljen ispred jednog Zbignjeva Bžežinskog, dobija se jasnija slika o značaju njegovog delovanja.

Knez Adam Čartoriski rođen je 1770. godine u najmoćnijoj aristokratskoj porodici u Poljskoj. Porodica Čartoriski igrala je vodeću ulogu u političkoj grupaciji poljskih aristokrata nazvanoj „Familija“. Naziv potiče od činjenica da su poljske aristokrate okupljene u grupi „Familija“, gradile svoj uticaj ukrupnjavale svoje posede i jačale svoju finansijsku moć, putem interesnih brakova. Bio je to pokušaj poljske aristokratije da spreči propast Poljsko-litvanske unije. Formalni otac Adama Ježija Čartoriskog, a kasnije ću objasniti zašto napominjem formalni, bio je veliki poljski knez Adam Kazimir Čartoriski. Posed porodice Čartoriski je bilo toliki, da je knez Adam Kazimir

Čartoriski bio najmoćniji poljski magnat, ali verovatno i među nekoliko najmoćnijih aristokrata čitave Evrope toga vremena! Poljska aristokratija toga vremena baštinila je ideje prosvetiteljstva, kao i reformistički i liberalni duh koji je nagoveštavao rađanje novog vremena. To je bio uzrok sukoba sa susednim carevinama – pruskom, ruskom i austrijskom, naročito nakon Francuske revolucije, pa je to dovelo do podele Poljsko-litvanske unije između Prusije i Carske Rusije.

Porodica Čartoriski bila je nosilac takve liberalno-prosvetiteljske orijentacije poljske aristokratije. Dom Čartoriskih bio je mesto susreta naučnika, mislilaca, političara i umetnika koji su propagirali ideje i duh prosvetiteljstva. Knez Adam Kazmir Čartoriski je u tome prednjačio kao glava najmoćnije aristokratske porodice, ali se slobodno može reći da je perjanica takve porodične orjentacije bila njegova supruga, čuvena Izabela Fleming Čartoriski, majka junaka naše priče Adama Ježija Čartoriskog. Ona je bila dama čuvena još za svog vremena, poznata po liberalnim idejama, ali još više po skandalozno slobodnom ponašanju! Još pre braka, u Francuskoj se družila sa Žan Žakom Rusoom, Volterom i Bendžaminom Frenklinom. Bila je mecena i zaštitnica čuvenog poljskog slikara Aleksandra Orlovskog. Poljska istorija je pamti kao osnivača prvog poljskog muzeja – Muzeja Čartoriski, koji i danas postoji u Krakovu. Nakon udaje za kneza Adama Kazimira Čartoriskog, zajedno sa svojim suprugom je bila aktivna kako u promociji ideja prosvetiteljstva tako i u borbi za poljsko nacionalno pitanje. To ju je dovodilo u vezu sa moćnim muškarcima toga vremena, pa tako i sa ruskim knezom Nikolajem Repninom, izaslanikom Ruskog cara u tada već podeljenoj Poljskoj, i faktičkim vladarem onog dela Poljske koji je nakon propasti Poljsko-litvanske unije bio pod upravom Rusije. Varšavom su kolale glasine da je knez Nikolaj Repnin zapravo biološki otac Adama Ježija Čartoriskog, te da je veza Izabele sa njim, bila način na koji je Izabela ishodovala određene ustupke od Carske Rusije, i poboljšala položaj Poljske.

Takve glasine nisu uticale na odnos oca prema knezu Adamu Ježiju Čartoriskom. Bio je potpuno prihvaćen od strane kneza Adama Kazimira Čartoriskog, koji mu je pružio obrazovanje dostojno jedne od najmoćnijih porodica Evrope. Knez Adam Čartoriski školovao se u najprestižnijim obrazovanim ustanovama tog vremena, najpre u Parizu, a zatim i u Edinburgu, u Škotskoj, gde je sa oduševljenjem prihvatio ideje Hujma i drugih ostrvskih mislilaca epohe prosvetiteljstva. Boravak u Škotskoj učinio ga je anglofilom koji se divio engleskoj kulturi, ali i načinu funkcionisanja engleskog društva i politike. Uprkos tome što zvanična istoriografija kneza Adama Ježija Čartoriskog vezuje za članstvo u petrogradskoj masonskoj Loži „Hram Izide“, verovatno nećemo pogrešiti ako pretpostavimo da je Adam Čartoriski u Slobodno zidarstvo iniciran još u vreme njegovog školovanja u Parizu, ili pak u Edinburgu, tim pre što su dobro dokumentovane njegove veze sa londonskim političkim krugovima u vreme njegove kasnije diplomatske akcije.

Kada je krajem 18-og veka Tadeuš Košćuško, još jedan znameniti mason ali i štićenik porodice Čartoriski, podigao ustanak protiv Rusije, knez Adam Čartoriski uzeo je učešća u istom, i hrabro se borio na strani ustanika, za šta je odlikovan gvozdenom zvezdom koju je kasnije ponosno nosio čak i u prisustvu Ruskog Cara. Ustanak je ugušen, i suočen sa realnošću ruske nadmoći, knez Adam Kazimir Čartoriski bio je prinuđen da Ježija i svog drugog sina pošalje u Petrograd, gde su oni bili zatočenici Ruskog cara. Bili su zaloga lojalnosti porodice Čartoriski Ruskom caru Pavlu Prvom.

Međutim, mladi knez Adam Čartoriski postao je blizak prijatelj mladog Ruskog princa Aleksandra, potonjeg Ruskog cara Aleksandra Prvog. Tačnije, mladi knez Adam Čartoriski bio je deo neformalne grupe mladih aristokrata, obrazovanih uglavnom u Francuskoj, koji su zajedno sa carevićem Aleksandrom delili strast prema idejama prosvetiteljstva, i provodili vreme u filozofskim i političkim raspravama. Car Pavle Prvi, poznat po svojem reakcionarnom svetonazoru, veliki

protivnik revolucije i Napoleona, i prvi pravoslavni vladar imenovan za Velikog Majstora Malteških vitezova, nije blagonaklono gledao na ovu bliskost. Imenovano je mladog kneza Adama Čartoriskog za ambasadora Rusije u Kraljevini Sardiniji, kako bi ga odvojio od sina Aleksandra, ali kako se šuškalo po petrogradskim salonima toga vremena, i kako bi ga odvojio i od Aleksandrove supruge, buduće carice Elizabete Aleksijevne, u to vreme princeze iz nemačke kuće Badena.

Bile glasine o tom ljubavnom trouglu tačne ili ne, one nisu poremetile odnos Aleksandra i kneza Adama Čartoriskog. Odmah nakon stupanja na presto, Car Aleksandar Prvi naložio je da se knez Adam Čartoriski vrati u Petrograd, i tako je nastao čuveni „Neglasniji komitet“, odnosno „Nezvanični komitet“, koji su pored kneza Adama Čartoriskog činili još i grof Stroganov, grof Novosiljcev i knez Kočubej. Oni su predstavljali nezvanične savetnike Cara Aleksandra Prvog, liberalno i prosvetiteljski nastrojene, i pod njihovim uticajem je početkom 19-og veka sprovedena reforma državne uprave Ruske carevine, te je tako prvi put formirano Ministarstvo inostranih dela, gde je knez Adam Čartoriski najpre bio pomoćnik ministra, a zatim i sam ministar. Deo spoljno-političke strategije Ruske carevine, koju je osmislio knez Adam Čartoriski, bilo je i stvaranje federacije balkanskih država koja bi bila pod zaštitom i uticajem Rusije. Otuda kontakt srpskih ustanika sa knezom Adamom Čartoriskim, koji smo spominjali na početku. Ipak, Car Aleksandar Prvi je pod uticajem konzervativnog dela ruske aristokratije, vremenom počeo da shvata da su ideje liberalizma i prosvetiteljstva samo prethodnica pušaka i topova zapadne buržoazije, željne da se domogne ruskog prostranstva. Ne može se zanemariti da je takvom zaokretu u politici Aleksandra Prvog umnogome doprinela Napoleonova invazija. Tako je knez Adam Čartoriski izgubio svoje mesto u blizini Ruskog imperatora. Knez Adam Čartoriski je u narednim godinama, sve do tzv.

Novembarskog ustanka 1830. godine u Poljskoj, doprinosio razvoju poljske kulture i nacije kao vodeća ličnost Univerziteta u Viljnusu, najstarijeg univerziteta u istočnoj Evropi, ali i kroz političko delovanje u Varšavi, gde je smatran neformalnim vođom Poljaka. Njegov rad u tom periodu možda je bio i presudan za formiranje moderne poljske nacije u uslovima kada nije postojala poljska država. Nakon izbijanja Novembarskog ustanka u Varšavi, i ako svestan da su male šanse da ustanak bude uspešan, i uprkos svojim godina, on uzima učešće u istom, te tako pada u nemilost Ruskog cara Nikolaja Prvog, i biva primoran da nakon propasti ustanka izbegne u Pariz, zajedno sa velikim brojem Poljaka koji su tada širom Evrope formirali brojnu poljsku emigraciju.

U emigraciji, knez Adam Čartoriski bio je vođa konzervativno liberalnog političkog krila poljske emigracije, i preduzimao je opsežnu i dugotrajnu političko-diplomatski akciju sa ciljem ponovnog uspostavljanja poljske države. Njegovo sedište u Parizu bio je Hotel Lamber, ili na francuskom Otel Lamber, palata kupljena novcem njegove tazbine. Otel Lamber postao je sinonim za neku vrstu neformalne poljske vlade u egzilu. Knez Adam Čartoriski oformio je mrežu agenata širom Evrope, ali i u Otomanskom carstvu, sa idejom da iskoristi tzv. Istočno pitanje za izazivanje velikog rata evropskih sila protiv Carske Rusije, jer je smatrao da samo jedan takav veliki rat može dovesti do ponovnog formiranja Poljske. Na tragu tako usmerene politike evropskih sila prema Rusiji, a u kontekstu Istočnog pitanja, došlo je i do potonjeg Krimskog rata. Ova politika kneza Adama Čartoriskog podrazumevala je i propagiranje slovenofilstva među slovenskim narodima pod vlašću Austrougarske i Ruske carevine, kao protivteža ruskom panslavizmu pod patronatom Ruskog Cara, sa idejom formiranja niza liberalno orjentisanih slovenskih država, koje će se zajedno sa Poljskom postaviti naspram Rusije i Austrije kao konzervativnih sila, i glavnih protivnica obnove poljske države.

Baš u tom istorijskom trenutku ukrštaju se istorijski putevi kneza Adama Čartoriskog i mlade Kneževine Srbije.

U Srbiji toga vremena, bogati srpski trgovci, današnjim rečnikom tajkuni, vesnici stvaranja srpske krupne buržoazije, kasnije nazvani Ustavobraniteljima, među kojima su prednjačili Toma Vučić Perišić i Avram Petronijević, uspeli su da svrgnu sa vlasti mladog kneza Mihajla Obrenovića, i da na vlast dovedu kneza Aleksandra Karađorđevića, koji je vladao u periodu od 1842. godine do 1858. godine. Tome je prethodilo izgnanstvo Ustavobranitelja za vreme prve vladavine Mihajla Obrenovića, koje su proveli u Carigradu. Ukratko, nakon što je izvršila pritisak na kneza Miloša da odstupi od vlasti, Rusija je ostvarila dominaciju nad knezom Mihajlom. Sa druge strane, budući Ustavobranitelji nisu želeli da autokratsku vladavinu starog kneza zamene istom takvom vladavinom njegovog sina, te su istupali kao opozicija mladom knezu. Pod pritiskom Rusije na Portu, i pod pritiskom Porte na Kneževinu Srbiju, Ustavobranitelji su uklonjeni i poslati u izgnanstvo u Stambol. Međutim, u Carigradu sa Ustavobraniteljima stupa u kontakt Mihail Čajkovski Čajka, pisac i pustolov, i pre svega agent Otela Lamber i kneza Adama Čartoriskog. Živopisna ličnost koja zaslužuje posebnu priču. Energični Čajka primetio je da se borba Ustavobranitelja sa knezom Mihajlom, interesno poklapa sa borbom poljske emigracije sa Ruskom Carevinom. Ustavobranitelje je savetovao da je u njihovom interesu da za položaj Srbije u okviru Otomanske imperije zainteresuju zapadne sile, pre svega Englesku i Francusku, a istovremeno je knezu Adamu Čartoriskom ukazivao na priliku da Kneževina Srbija bude Pijemont okupljanja Južnih Slovena u jedinstveni front protiv Rusije, kojem bi se priključili Poljaci na severu. Knez Adam Čartoriski je prihvatio sugestije Čajkovskog, i započeo je energičnu diplomatsku akciju. On lično je agitovao u Pariskim političkim krugovima, dok je za agitaciju u Londonu bio zadužen

njegov nećak Vladislav Zamojski. Istovremeno je knez Adam Čartoriski uputio svog agenta u Beograd, Adama Liščinjskog. Adam Liščinjski je u Beogradu stigao pod lažnim identitetom engleskog doktora Linča. U jednom periodu Čajkovski je iz Carigrada uputio u Beograd još jednog agenta kneza Adama Čartoriskog. To je bio Ludvig Zvjerkovski, i upućen je u Beograd pod identitetom francuskog učitelja Luja Lenoara. Ovi agenti kneza Adama Čartoriskog su u Beogradu agitovali kod francuskog predstavnika u Beogradu, a u interesu Ustavobranitelja, dok su istovremeno nastojali da suzbiju delovanje ruskog izaslanika i ruskih agenata. Na kraju, agenti kneza Adama Čartoriskog kordinisali su akcije pristalica Ustavobranitelja u cilju pripremanja njihovog povratka u Srbiju, a zatim i u cilju svrgavanja kneza Mihajla sa vlasti. Ova akcija Otela Lamber je bila uspešna. Francuska i Engleska su sopstvenim pritiskom na Portu suzbijale pritisak Rusije, i time su se stekli uslovi za povratak Ustavobranitelja u Srbiju, a zatim je to dovelo do neke vrste vojnog puča, smene kneza Mihajla i njegovog proterivanja u Austriju, kao i do dovođenja na vlast kneza Aleksandra Karađorđevića, koji je prvih godina svoje vladavine bio pod velikim uticajem Tome Vučića Perišića, Avrama Petronijevića, braće Garašanin i drugih Ustavobranitelja.

Delatnost kneza Adama Čartoriskog na stvaranju poljsko-srpskog saveza se ne završava dovođenjem Ustavobranitelja na vlast. Knez Adam Čartoriski piše delo pod nazivom „Conseils“, ili prevedeno sa francuskog „Savet“. To je zapravo politički program po kojem bi trebalo da se formira i razvija mlada srpska država, zasnovan na liberalnim idejama poteklim iz epohe prosvetiteljstva. U toku 1843. godine Zvjerkovski je uručio Avramu Petronijeviću original ovog rukopisa. Tekst je naišao na priznanje i zahvalnost srpskih vođa i kneza Aleksandra, ali najveću pažnju posvećivao mu je Ilija Garašanin, tada zamenik Tome Vučić Perišića na čelu Ministarstva unutrašnjih dela. Ubrzo nakon toga, kao još jedan agent Adama Čartoriskog u Beograd je stigao češki mason František Zah, kasniji general u srpskoj vosci. František Zah je po nalogu kneza Adama Čartoriskog započeo dodatnu razradu dokumenta „Savet“. Nakon višemesečnog rada, koji je sproveden zajedno sa Ilijom Garašaninom, u to vreme već zagovornikom ideje ilirskog pokreta, nastao je dokument koji je predstavljao politički program Srbije, pod nazivom „Plan slovenske politike Srbije“, ili samo skraćeno „Plan“. Pojedini srpski istoričari umanjuju značaj „Plana“ za kasniji nastanak „Načertanija“ Ilije Garašanina. Ipak, postoje i oni istoričari koji su u svojim radovima isticali ono što je nepobitna činjenica – kada se uporede tekst „Plana“ i tekst „Načertanija“, više je nego jasno da je Ilija Garašanin prilikom pisanja „Načertanija“ gotovo u celosti preuzeo tekst „Plana“. Tako su ideje slovenofilstva i ujedinjenja Južnih Slovena, na temeljima prosvetiteljstva i liberalnih ideja, sa Srbijom i srpskim narodom kao Pijemontom, postale temelj na kojem se kasnije u toku 19-og veka razvijala Srbija kao moderna država. Tu možemo tražiti korene i čuvene krilatice srpskih masona u 19-om veku – Brat je mio bilo koje vere bio! U krajnjem, pisanje „Saveta“ od strane kneza Adama Čartoriskog, njegova razrada od strane Františeka Zaha, i rađanje „Načertanija“ iz pera Ilije Garašanina, svakako su bili početni temelji jedne politike koja je srpskoj eliti 19-og veka usadila ideju ujedinjenja Južnih Slovena, iz koje se kasnije rodila ideja jugoslovenstva, što je pak dovelo do stvaranja Jugoslavije. Rekao bih da nije slučajno to što je himna druge Jugoslavije bila rodoljubiva pesma iz 19-og veka „Hej Sloveni“, čiji je autor bio slovački sveštenik Samo Tomašik. Poljski knez, češki general, i slovački sveštenik, kao istorijske figure sudbonosne za Srbiju 19-og veka, ali i kao ilustracija politike slovenofilstva vođene prema Srbiji, i od strane Srbije toga vremena.

Ni ovde se ne završava uticaj kneza Adama Čartoriskog na Srbiju 19-og veka. Pod uticajem agenata kneza Adama Čartoriskog, Ustavobranitelji su za vreme vladavine kneza Aleksandra Karađorđevića naročitu pažnju posvetili razvoju prosvete i obrazovanja. Na inicijativu Zvejrkovskog, već pomenutog agenta kneza Adama Čartoriskog, Ustavobranitelji u Pariz na školovanje šalju prvu

grupu mladih talentovanih ljudi iz Srbije, koji su kasnije u istoriji Srbije bili poznati pod nazivom „Parizlije“, i koji su po povratku u Srbiju, svako na svoj način i u svom domenu, postavili temelje modernog srpskog društva, pri čemu je njihov doprinos bio naročit u nauci i obrazovanju. Prvi koji su upućeni u Pariz na školovanje bili su Mladen Crnobarac, Kosta Cukić, i najznačajniji među njima, Filip Hristić. Filip Hristić je kasnije bio prvi premijer kneza Mihajla Obrenovića u periodu njegove druge vladavine. Uprkos tome što se njegov značaj kao istorijske ličnosti ne ističe dovoljno, pojedini istoričari smatraju da se za Filipa Hristića slobodno može reći da je rodonačelnik moderne Srbije. U zemlji napadan kao liberal, u krugovima Otela Lamber u Parizu smatran je konzervativcem, a on sam se uvek rukovodio jedino i isključivo interesima Srbije i srpskog naroda. Svi ovi mladi ljudi na školovanju u Parizu bili su pod velikim uticajem kneza Adama Čartoriskog i poljske emigracije, koji su bili njihova ulaznica za vodeće društvene krugove Pariza tog vremena. Knez Adam Čartoriski nije bio ulaznica samo za pariske uticajne krugove, već i za londonske. Kada je izbila kriza nakon ubistva srpskog dečaka kod Čukur česme, knez Mihajlo Obrenović je u London uputio diplomatsku misiju, koju su činili pomenuti Filip Hristić i kneževa supruga kneginja Julija Hunjadi, inače princeza iz jedne od takođe moćnih aristokratskih porodica u Evropi – Hunjadi. U Londonu ih je sačekao Vladimir Jovanović, liberal, mason i otac Slobodana Jovanovića, te su Vladimir Jovanović i Filip Hristić agitovali u londonskim političkim krugovima za interese Srbije, dok je kneginja Julija bila posvećena uticaju na englesku visoku aristokratiju. Ovo je rezultiralo izvesnom promenom u spoljno-političkom kursu engleske vlade, inače vođene od strane Turkofila, te je Engleska izvršila pritisak na Portu, i to je bio jedan od činilaca koji su doprineli mirnoj predaji gradova kneževini Srbiji od strane Turaka 1867. godine. Sve ovo dešava se nakon smrti kneza Adama Čartoriskog, koji je preminuo 1861. godine, ali Vladimir Jovanović i Filip Hristić su svoje diplomatsko delovanje zasnivali na konekcijama uspostavljenim još 40-tih godina 19-og veka, kada je knez Adam Čartoriski prvi put zastupao interese Srbije u Londonu, a verovatno je u okviru svega toga od velikog značaja bila i povezanost sa masonskim Ložama Engleske.

Knez Adam Čartoriski istorijska je ličnost, čiji život i delo, a naročito u pogledu političko-diplomatske akcije koju je preduzimao u odnosu na Kneževinu Srbiju, predstavljaju možda najbolji primer kako su masonske Lože i međusobna povezanost masona, predstavljali društvenu mrežu kojom su se širile ideje prosvetiteljstva i liberalizma, kao i ideje kultur-nacionalizma i stvaranja modernih nacija i nacionalnih država, nasuprot konzervativnim i tradicionalnim politikama preostalih evropskih carevina toga vremena. Svakako da se ne može reći da je takvo delovanje bilo presudno, obzirom da su tok 19-og veka uopšte, pa i u odnosu na Kneževinu Srbiju, ipak pretežno određivale akcije velikih sila, koje su bile rukovođenje isključivo svojim geo-političkim interesima. Međutim, na primeru Srbije se vidi značaj takvog delovanja, u smislu da je takvo delovanje sa jedne strane bilo katalizator unutrašnjih društvenih napetosti uslovljenih sukobom jedne mlade moderne nacije u nastajanju, i jedne donekle dekadentne imperije na svom zalasku, a sa druge strane, tačka u kojoj su se preko Srbije i srpskog naroda prelamali različiti geo-politički i real-politički interesi velikih sila, ali i različite ideologije u borbi za prevlast u svetu. Ne može se a ne uočiti sličnost sa aktuelnim trenutkom u kojem se Srbija nalazi danas, te bi trebalo strateške političke odluke zasnivati i na osnovu ovakvih istorijskih primera.

Brat N.N.
V.N.L.S.

68-3 Masonerija i komunikacija

by Sirijus
in Sirijus broj 68

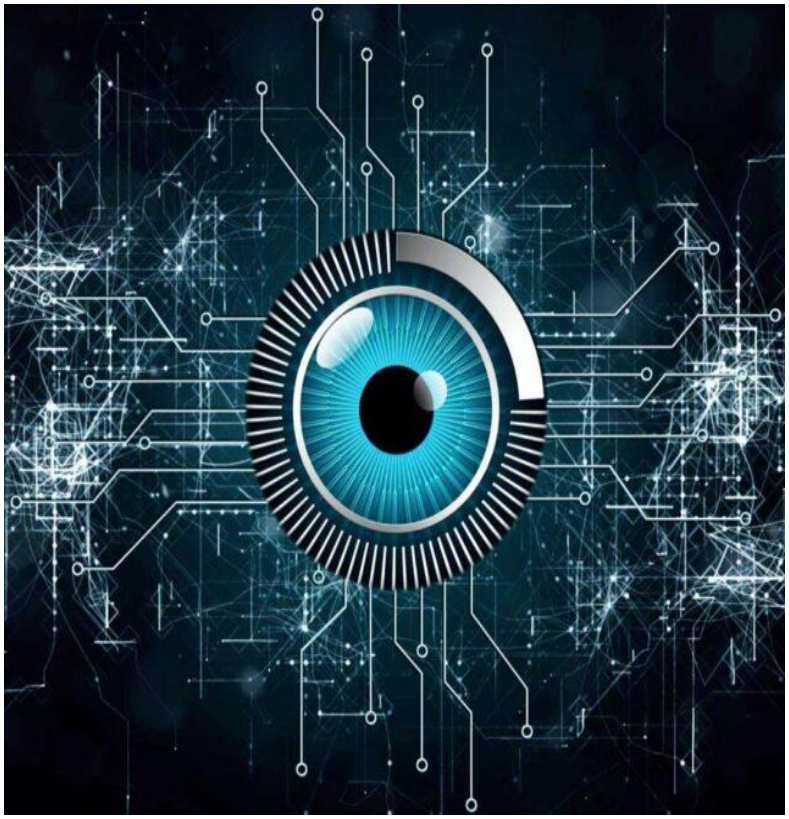

Zašto se komunikacija među ljudima odvija teško, uz česte nesporazume a pokatkad i uz apsolutno nerazumevanje i konflikte – iako su obe strane u pravu i veruju u ispravnost svojih stavova i dela?

Igraću na „domaćem terenu“.

U matematici se svaka valjana teorija zasniva tako što se uvodi skup osnovnh pojmova, koji se ne definišu, skup aksioma, takozvanih apsulutnih istina, koje se ne dokazuju, i skup pravila logičkog zaključivanja. Ovaj poslednji skup je uglavnom isti za svaku teoriju. Nakon toga teorija kreće da se razvija… Sa svim svojim novim, izvedenim pojmovima, koji se definišu i svojim teoremama i njihovim posledicama, koje se dokazuju.

Zašto je ovakav koncept neophodan?

Ukoliko bismo pokušali da svaki pojam unutar teorije definišemo upadamo u beskonačni regres. Stalno bismo uvodili neke nove pojmove kojima bismo pokušavali da objasnimo one prethodne. Jednostavno, negde moramo preseći i reći – ovo su osnovni pojmovi, oni se ne definišu. Iako kasnije upotrebom teorije u praksi stičemo intuitivnu predstavu o njima. Na primer, svako od nas ima intuitivnu predstavu šta je skup – kolekcija nekih elemenata. A, zapravo, skup je osnovni pojam u matematici i ne definiše se. Kao i pojmovi: tačka, prava, ravan, tj. odnosi: pripada, između. Slična stvar je i sa tvrdnjama. Neke moramo proglasiti za osnovne, bez dokaza.

Kod ovakvog načina formiranja teorije nikada se ne dešavaju nesporazumi unutar teorije. Čak ukoliko i dođe do privremennog nesporazuma tu je nepristrasni sudija (tri gore pomenuta skupa),

koji će presuditi ko je u pravu – da li je tvrdnja dokazano ispravna ili ne. Unutar teorije „komunikacija“ funkcioniše savršeno.

Ključna reč u prethodnom delu je – teorija. A da li postoji savršena komunikacija izvan teorije?

Pre nego razmotrim tu mogućnost pomenuo bih primer geometrije. Svako od nas je upoznat sa Euklidskom geometrijom. To je ona geometrija koju smo svi učili u osnovnoj i srednjoj školi. Valjana teorija Euklidske geometrije ima pet osnovnih pojmova (tri se odnose na objekte, dva na relacije među objektima) i trideset jedne aksiome (razvrstanih u šest grupa). Ukoliko se promeni samo jedna aksioma (Peti Euklidov postulat), dobijaju se dve nove geometrije – sferna i hiperbolička, koje svaka za sebe jeste valjane teorije, pri čemu svaka od njih ima svoju primenu. Dakle, imamo tri teorije, koje imaju zajedničke osnovne pojmove, zajednička pravila logičkog zaključivanja i gotovo sve zajedničke aksiome – osim jedne. Svaka je valjana, svaka ima svoju primenu a međusobno su suštinski suprostavljene. Zapravo, gotovo sve što važi u jednoj, ne važi u druge dve.

Sve ovo sam rekao jer smatram da svaki čovek predstavlja jednu valjanu teoriju. Svako od nas ima svoje osnovne pojmove, svoje unutrašnje istine i svoja pravila logičkog zaključivanja. Unutar svakog od nas se odvija proces razvoja teorije, u kojem vlada savršena harmonija. Sve dok ne dođe do komunikacije sa drugim čovekom, drugom teorijom. A videli smo koliko nepomirljiv jaz među teorijama može da napravi promena samo jedne „istine“.

Dakle, nesporazumi u komunikaciji među ljudima dolaze zbog subjektivnog, samim tim ne nužno istog, sagledavanja iste činjenice. Svako objektivnu istinu propušta kroz filter svoje valjane teorije a rezultati sagledavanja, mada su vrlo često gotovo identični, mogu ići u rasponu, da opet upotrebim jezik matematike, od plus do minus beskonačnog.

Šta možemo da uradimo da bismo nesporazume u komunikaciji sveli na minimum i kakve veze ovo ima sa Masonerijom?

Mi smo se dobrovoljno opredelili da pristupimo Bratsvu čije je jedno od osnovnih načela SPOZNAJ SAMOGA SEBE. Pored toga odlučili smo se da služimo svome Svetlu, da budemo Svetlo svojim bližnjima i čovečanstvu uopšte. Na tom putu jedna od prvih prepreka na koju nailazimo je problem u komunikaciji. Rešenje ovog problema bih podelio u tri dela: spoznaja, prihvatanje i primena.

Spoznaja

Shodno osnovnom Masonskom principu – SPOZNAJ SAMOGA SEBE, prva stvar koju treba da uradimo je da se pomirimo s tim da smo svi mi samo jedna valjana teorija. Imamo svoje principe, svoja moranla načela i svoja pravila logičkog zaključivanja. Pod pretpostavkom da smo od dve moguće strane – dobra i zla – izabrali dobro, svi naši zaključci pa samim tim i dela su uvek ispravni.

Ali to samo mi verujemo da je tako. I jeste, u našoj teoriji. A da li naši stavovi i dela imaju karakter univerzalno ispravnih i da li tako nešto uopšte i postoji? Kada su naši stavovi i dela u skladu sa nekim opštim moralnim i društveno ustaljenim načelima kao što su – ne ubij, ne ukradi, ne povredi drugoga… – a to se ni kod koga od nas ne dovodi u pitanje – naše stavove i dela možemo proglasiti univerzalno ispravnim. Ali šta je sa stavovima koji su formirani u skladu sa načelima koja imaju mnogo manje opšti karakter i koja se ne mogu tako lako prepoznati kao načela dobra? Štaviše, verovatno nisu ni jedinstvena.

Mi verujem da je nešto ispravno, tako mislimo, tako i radimo… Ali da li je to univerzalno ispravno? Verovatno nije. Verovatno postoje ljudi, koji u svojoj valjanoj teoriji to ne prihvataju kao ispravno. I nije. U njihovoj teoriji.

Dakle, iako verujemo da imamo isključivo ispravne stavove i radimo samo ispravne stvari spremni sam da oni nisu univerzalno ispravni. Vrlo često dobrota i ispravnost imaju dijalektički karakter.

Ali mi to sada znamo.

Prihvatanje

Deo prihvatanja bih podelio u dva dela. Prvi je prihvatanje da iako mislimo da je naš stav ispravan, on to nije. Drugi deo je da iako mislimo da nečiji stav nije ispravan, on to jeste.

Dakle spoznali smo da iako bez moralne dileme verujemo da je naš stav uvek ispravan, ispravno nema uvek univerzalni karakter. Ukoliko nemamo tu spoznaju možemo biti veoma isfrustrirani pa čak i agresivni ukoliko nam neko ukaže da naš stav nije ispravan. Zato prihvatamo da nije. U našoj teoriji jeste u nečijoj teoriji nije. Ispravno nema uvek univerzalni karakter. Ponavljam, ne govorim o ogromnom broju stavova koji se zbog svoje masovne, čak opšte prihvaćenosti, mogu okarakterisati kao univerzalno ispravni.

S druge strane, iako bi bili sigurni da nečiji stav nije ispravan malopređašnja spoznaja nam ostavlja prostora da on nije ispravan u našoj teoriji a da u njegovoj jeste. I u mnogim drugim teorijama. Ukoliko znamo da je naš sagovornik dobar čovek i služi se moralnim načelima iz strane dobra on je taj stav formirao poštujuću sva svoja usvojena moralna načela iz strane dobra i duboko veruje da je ispravan.

Primena

Naoružani spoznajom i prihvatanjem spremni smo da činjenicu da ne postoji univerzalno ispravno primenimo u praksi. I ovaj deo bih podelio u dva. Masonsko-profana komunikacija i Masonsko-Masonska komunikacija.

O Masonsko-profanoj komunikaciji bih vrlo kratko. U profanom svetu mi smo ti koji smo naoružani spoznajom i prihvatanjem. U profanom svetu mi smo nosioci Svetla. Ukoliko nam neko ukaže da naš stav nije ispravan jedino što treba da uradimo je da sebi postavimo pitanje – ko i u kojoj meri će imati štetu ako prihvatimo da naš stav neko ne prihvata kao ispravan. Ukoliko je odgovor na to pitanje, skoro niko i skoro ništa, tu treba prekinuti raspravu. Prihvatamo da naš stav u nečijoj teoriji nije ispravan i nastavljamo smirenu i staloženu komunikaciju. Isti je slučaj i kada mislimo da nečiji stav nije ispravan.

Ono čemu bih više posvetio pažnju je Masonsko-Masonska komunikacija. Komunikacija među Braćom.

Lično smatram da je jedan od najvećih grehova u Masoneriji – ćutanje. Ne ćutanje Učenika koji zbog svog Masonskog sazrevanja i mora da ćuti, već ćutanje Majstora koji i pored formiranog stava ima neku vrstu straha da ga javno izenese. Pretpostavljam da ćutanje najvećim delom potiče zbog sumnje u ispravnost stava. Ali za to nema razloga. Već smo utvrdili da ispravnost nema univerzalni karakter, naoružani smo spoznajom i prihvatanjem a pritom smo svi na istom putu. Na putu da služimo svome Svetlu.

Dakle, svi naši stavovi su ispravni. Čak i kada su suprotstavljeni. Ne dovodi se u pitanje da neko od nas svoj stav ne prepoznaje kao ispravan. Zato ne bi trebalo da bude ćutanja i straha od iznošenja stavova.

Neko je već uredio način naše komunikacije. I nama je dovoljno da se držimo tih nepisanih pravila. Mi ne debatujemo, ne polemišemo, ne nadgornjavamo se, ne ubeđujemo jedni druge. Mi iznosimo svoje stavove po nekom pitanju. U jednom javljanju. Nije Masonski javljati se više puta po istom pitanju. Nakon toga svako od Braće određuje koji stav je ispravan, ukoliko već nije imao i izneo svoj, pa shodno tome tako i glasa po tom pitanju. Većinom glasova usvajamo koji stav je ispravan i svi ga prihvatamo. Za nas on postaje univerzalno ispravan jer je tako odlučila većina Braće. Bez obzira što se ponekad većinski izglasan stav ne poklapa sa našim stavom i uverenjem da je baš naš stav ispravan. Jedino što ne treba dozvoliti je da upadnemo u zamku sujete. To što većina Braće naš stav nije prihvatila kao većinski ne znači da nije ispravan. On to jeste. Ali su takođe ispravni i svi ostali stavovi iznešeni u diskusiji po tom pitanju, pa i onaj većinski. Većinski je samo u korist i na radost većini Braće.

Zato Braćo moja pričajmo. Iznosimo svoje stavove. Bez straha da će neko naš stav videti kao neispravan. Mi smo dobri ljudi, ne bez razloga na dobrom glasu, mi smo slobodni, mi smo se između dobra i zla odlučili za dobro, mi verujemo jedni drugima, mi poštujemo i uvažavamo jedan drugog i mi znamo da svako od nas može imati samo ispravan stav. Zato Braćo moja pričajmo. Iznosimo svoje stavove.

Konflikte i nesporazume stvara ćutanje, ne Bratski razgovor.

Br. B.S. MKU,
PL K.V., Or. Niš
6022. GIS

68-4 Đorđe Vajfert (1850 – 1937) – Otac srpskog Slobodnog zidarstva – Tekovine koje traju

by Sirijus
in Sirijus broj 68

Omaž Đorđu Vajfertu iz pera Brata S.Ć.Otila M.K.U.

Željeno ostvareno na etičan način. Sa materijalnih visina do ljudskih vrlina!

Materijalne vrednosti ne znače mnogo. Zjapeće rupe i praznine u ljudskoj duši ne mogu se sakriti, niti „zakrpiti“, novcem. Treba davati da bi se opet steklo. Đorđe Vajfert je najbolji primer za to.

Od lične imovine iza njega su ostali igla za kravatu i sat. Time je Đorđe Vajfert pokazao da je zajednički napredak čovečanstva iznad pojedinačnog.

(…) Preminuo je Đorđe Vajfert, čovek za sva vremena i kao takav treba da bude uzor za sve buduće generacije. („Politika“, 12. januar 1937.)

Nad rukopisom ovog priloga (Instrukcije) Đorđe Vajfert: Otac srpskog Slobodnog zidarstva – Tekovine koje traju, javljaju se neminovno dileme kada je reč o konceptu samog priloga.

Ispoštovati propozicije organizatora ovog slobodnozidarskog događaja: VNLS RADIONICA br.4 „Omaž Đorđu Vajfertu“ koji se organizuje u Pančevu pod pokroviteljstvom Velike nacionalne lože Srbije, biti kratak i ne ponavljati se s Instrukcijama ostale Braće, ili, ne reći ni jednu reč o Đorđu Vajfertu čije ime s ponosom nosi Poštovana Loža (PL), u kojoj klešem/zidam – Gradim, s Braćom, s druge strane, nije nimalo lako. Dodatno, moja dilema, pisati ili odustati, se usložnjava pri pomisli da sam u traženju Svetlosti, dugo putovao profanom stazom zaokupljen mislima: da li ću se ikad/(i)kad(a) pridružiti Slobodnim zidarima, među kojima počasno mesto pripada(lo) Đorđu Vajfertu. I kako to obično biva, želja mi se ostvarila kada sam se najmanje nadao. S osloncem na Evanđelje po Mateju: *Ištite, i daće vam se; tražite, i naći ćete, kucajte, i otvoriće vam se. Jer svaki koji ište, prima; i koji traži nalazi; i koji kuca, otvoriće mu se,* Veliki Arhitekta Univerzuma dozvolio je da Gradnja uspe – vrata Hrama čovečnosti su mi se otvorila baš u PL koja nosi ime “Đorđe Vajfert“.

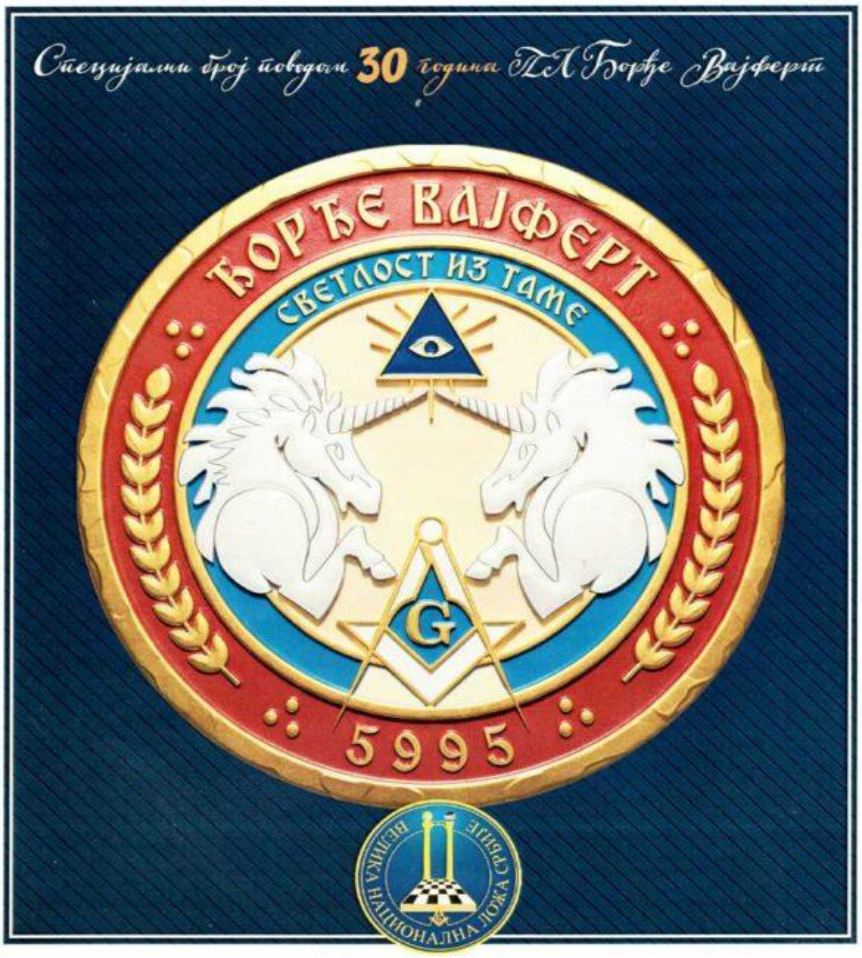

Od tada pa do danas ja s Braćom klešem neobrađeni kamen – gradim Hram čovečnosti po ugledu na vrednosti koje je Vajfert negovao i ostavio nam u nasleđe. Eto, draga Braćo, zašto ja pišem ovu Instrukciju, pored ostalog.

S druge strane, iz skrivenih niša moje duše, kao da čujem glas, Braće koji me opominju: Brate S….*ne, očekujemo od tebe da i u ova dva oktobarska dana: 4 – 5. oktobra 6024.G:.I:.S. ispred Spomen obeležja na groblju u Pančevu[1] kažeš koju reč o našem Bratu Đorđu Vajfertu – ocu spske masonerije… I mi ćemo, reći koju reč, shodno protokolu kojim nas je predvideo MU VM VNLS. Bez obzira što ćemo prekoračiti vreme predviđeno za „Omaž Đorđu Vajfertu“, mi osećamo potrebu da i tebi damo reč, pored ostalog, što ti onako nenametljivo, (u šali), bratski, još od inicijacije, s vremena na vreme, podsetiš nas na Brata Vajferta rečima: Da si po drugi put „iniciran“ na grobu Đorđa Vajferta u Pančevu, pokazujući nam, par fotografija ispred spomenika Đorđa Vajferta, Kapele…stare Vajfertove pivare, gde se danas nalazimo. Ispruženom rukom, usmeravaš svoje misli ka Istoku u pravcu Crkve „Svete Ane“ koju je podigao u znak sećanja na svoju majku naš brat Đorđe (Đura) kako su ga od milošti nazivala njegova Braća.*

Ove reči Časnog starešine PL“ĐV“ i drage Braće podstakoše me i ohrabriše da se latim pera i napišem ovaj prilog u nadi da će se, poput isklesanog kamenčića, uklopiti u mozaik „Omaž Đorđu Vajfertu“.

Putovanje Đorđa Vajferta

Koji to motiv izvodi masonskog Kandidat iz profanog sveta, i vodi ga uz zavojite stepenice ka svetlosti? Zaista,samo on to može znati, jer se u njegovom srcu krije motiv njegovih dela. Da li on traži svetlost Istoka? Da li traži mudrost Večnog? Da li donosi svoj život i nudi ga na oltaru Najvišeg? (Menli Palmer Hol, Tajna Hirama Abifa, ili izgubljeni ključevi Slobodnog zidarstva, prevod s engleskog: Momir Mirić, PL“Bratstvo“ Šabac).

Kada čovek, uzme pero u ruke, da napiše nešto o Đorđu Vajfertu, počinje razmišljati šta bi mogao napisati o industrijalcu, rudarsko-energetskom preduzetniku, bankaru – osnivaču Narodne banke (NB) Kraljevine Srbije /Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, viceguverneru, guverneru koji je 26 godina stolovao Narodnom bankom (NB)…., s jedne strane, *ocu srpskog Slobodnog zidarstva:* dobrotvoru/humanisti i zadužbinaru, „ratniku“…, s druge strane, imajući u vidu tolike profane i slobodnozidarske pisce[2] koji obrađuju životopis – *Putovanje Đorđa Vajferta (15. jun 1850 – 12. januar 1937), j*ednoj od najznačajnijih ličnosti u Srbiji s kraja 19. i početka 20.veka. Čoveku koji je preko šest decenija živeo i Gradio u Srbiji/Gradio Srbiju/Kraljevinu SHS/Kraljevinu Jugoslaviju.

Nemac poreklom, Srbin po opredeljenju. Ličnost koja se od nemačkog sina i bogatog naslednika uzdigla do jednog od najlojalnijih i najuspešnijih srpskih stranaca.

Otac srpskog Slobodnog zidarstva

Đorđe Vajfert, nije slučajno, nazvan „ocem srpskog Slobodnog zidarstva“. Ovaj epitet Vajfert je zaslužio imajući u vidu njegovo pregalaštvo, posvećenost i odanost osnivanju i „razvoju“ Slobodnog zidarstva na brdovitom Balkanu/KSHS/Kraljevini Jugoslaviji čije tekovine baštinimo i danas. Vajfertova masonska karijera duga skoro pola veka predstavlja i početak *srpske i jugoslovenske masonerije* – Putovanje ka Svetlosti, stazom koju nam je trasirao Veliki arhitekta Univerzuma. Zajedno s još trojicom Srba, 5.oktobra 1890. godine iniciran je u slobodnozidarsku ložu „Demokratija“ u Pešti. Vajfert je osnivač i starešina PL“Pobratim“, jedne od prvih loža u Kraljevini Srbiji, osnovane 2.februara 1891, u Beogradu. Suvereni veliki zapovednik Vrhovnog saveta Reda škotskog, starog i priznatog za Kraljevinu Srbiju izabran je 10.maja 1912. godine u Beogradu. Bila je to prva nacionalna, nezavisna, suverena masonska vlast u Srbiji. Shodno državnoj transformaciji, transformiše se i masonska vlast. Nakon ujedinjenja SHS, Vrhovni savet za Kraljevinu Srbiju transformisan je u Vrhovni savet Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (9.juna 1919) u Zagrebu. Da bi (29. decembra 1929), u Beogradu), bio preimenovan u Vrhovni savet Starog i prihvaćenog Škotskog reda Jugoslavije, i, Velika loža Kraljevine Srbije transformisana u Veliku ložu *Jugoslavija* za čijeg je Velikog majstora izabran Đorđe Vajfert koji je istovremeno obavljao i dužnost Suverenog velikog zapovednika Vrhovnog saveta. Zbog poodmaklih godina i lošeg zdravlja 1933. godine Vajfert odbija da se kandiduje za Velikog majstora Velike lože Jugoslavija. U znak zahvalnosti braća ga biraju za počasnog doživotnog Velikog majstora. Na istoj izbornoj skupštini za novog Velikog majstora Velike lože *Jugoslavija* izabran je/nasledio ga je Dušan Miličević.

Častan čovek: Postoji li uzvišeniji zadatak od radosnog služenja narodu/čovečanstvu

"*Osnivanjem Vrhovnog saveta Srbije, ove velike i najviše Slobodnozidarske vlasti u Masonstvu, naši snovi su oživotvoreni. Pred nama je jedan uistinu veliki i epohalni svršeni čin kojim je autoritet Slobodnog zidarstva uzdignut…Tim činom je Srpsko Slobodno zidarstvo širom sveta priznato i izjednačeno sa svim masonskim ustanovama. Nema toga Srbina Masona koji se ovom činu ne raduje; jer od dosadašnjih Radionica naših, mi imamo sada potpuno nezavisnu i samostalnu Veliku Upravu svoju.*" (Đorđe Vajfert u „Prvoj Poslanici najmoćnijeg Suverena Vrhovnog Saveta Srbije", 7. septembar 1913.)

Interesovanje za Slobodno zidarstvo Đorđe Vajfert razvio je kako je sam govorio, u porodičnom domu. Njegov otac išao je po svetu radi školovanja u druge zemlje. Tokom školovanja u Minhenu upoznao je ljude iz drugih zemalja: Engleze, Šveđane, Norvežane kod kojih je posijak masonske „klice" izrastao u značajne plodove. Družio se s njima, ali zbog maloletnosti nije mogao biti iniciran. Međutim, svako ko ga je pozanavao reći će da je on bio mason do svoga groba.[3] Pored očevog uticaja i, kasnije, ličnih kontakata s masonima evropskih loža, s jedne strane, i stalni rad u korist državnih interesa, s druge strane, Vajfert zaokupljen ovim pitanjima traga za ljudima/braćom njemu sličnim. Vođen tom idejom, put ga je odveo do: Svetomira Nikolajevića, profesora Velike škole i bivšeg gradonačelnika Beograda, slikara Đoke Milovanovića i juvelira Makse Antonijevića. *Stari masoni nošeni željom da se srpsko slobodno zidarstvo dovede u što tešnju vezu , sa slobodnim zidarstvom na zapadu, a u to uverenju, da će uspostavljena tešnja saradnja i intimniji odnosi uroditi obilnijim plodom po naš narod i našu milu otadžbinu, odlučili da potraže čestite/časne ljude sa kojima će osnovati novu ložu preko koje će te ciljeve i ostvariti.* Izbor je pao na Đorđa Vajferta, jednog, od čestitih i moralnih ljudi koji se dokazao/pokazao kao slobodan čovek na dobrom glasu. Leta Gospodnjeg 1890. godine u prostorijama Društva „Sveti Sava" u Beogradu na kome su pored slobodnih zidara Nikolajevića, Milovanovića, Antonijevića, profesora Srete J. Stojkovića i trgovca Dimitrija Bibe prisustvovali i Andra Đorđević, profesor Velike škole, advokat Tihomir Marković, kompozitor Stevan Mokranjac i industrijalac i tek postavljeni guverner Narodne banke Đorđe Vajfert, pokrenuli su inicijativu za osnivanje lože koja bi radila pod zaštitom velikih loža koje su geografski bliže Kraljevini Srbiji. Obratili su se Simboličkoj velikoj loži Ugarske koja je pozitivno odgovorila na molbu masona iz Beograda i organizovala ritualne radove u peštanskoj loži „Demokratija" (5.oktobra 1890), gde su primljeni na stepen učenika, unapređeni u stepen pomoćnika i uzdignuti na stepen majstora Andra Đorđević, Tihomir Marković, Stevan Mokranjac i Đorđe Vajfert. Dvanaest dana kasnije, devetorica Slobodnih zidara, se sastaju ponovo u prostorijama Društva „Sveti Sava" i odlučuju da ložu nazovu „Pobratim", s devizom „Brat je mio ma koje vere bio". Svečano otvaranje lože „Pobratim" održano je 2. februara 1891. godine, u Beogradu, u koju je Svetlost unela Velika loža Ugarske. Na prvom narednom radu PL"Pobratim" za Časnog starešinu je izabran Đorđe Vajfert, koga će braća birati na tu dužnost narednih devet godina. Na predlog Srete J. Stojkovića ustanovljena je „patriotska kasa", za koju su sredstva prikupljana na kraju svakog Ritualnog Rada s podsećanjem na reči „Setimo Otadžbine". Dok sam još na ovom terenu, dodao bih da je pod rukovodstvom Vajferta broj članova lože uvećan do kraja godine, na dvadeset i osam. Pored ostalih u loži „Pobratim" su inicirani Nikola i Svetozar Hadži Toma, pripadnici *najbogatije porodice od Minhena do Carigrada, koji su zahvaljujući rodbinskim vezama bili veoma uticajni kako na srpskom dvoru, tako i među članovima ondašnje vlade*.[4]. Ovim je započeo Let ka Svetlosti – Putovanje Đorđa Vajferta ka oltaru Hrama čovečnosti – Gradnje Velikog Arhitekte Univerzuma, zbog kojeg je sve nastalo, i kroz koje će sve što postoji slaviti svog Tvorca[5].

Pravi čovek/mason stupa u bratstvo, opsednut pitanjem: Kako mogu kao jedinka da budem od koristi Velikom Arhitekti Univerzuma?

Svako ko preuzima duhovnu obavezu zbog onoga što bi mogao od nje dobiti, nije dostojan da mu se dodeli ni zvanje vodonoše. Svetlost dolazi samo onima koji, ne tražeći ništa, daju sve od sebe. Nijedan pravi Bart ne traži ništa za sebe, već neobično radi za dobro svih! Brat mora postati student ljudske prirode i savladavati tajne masonske inicijacije –tajne koja je večita i mistična. Da bi mason spoznao masonske tajne on mora evoluirati – rasti i biti bogat iznutra. Materijalni prosperitet nije mera za rast duše pravog masona.

Dobijanje stepena ne čini čoveka masonom. Mason se ne ponosi svojim položajem. Pravi mason nikada ne smatra sebe dostojnim svog Znanja. Niti se postaje mason naimenovanjem; on se razvija i mora shvatiti da položaj koji ima u ezoterijskoj loži ne znači ništa u poređenju s njegovim položajem u duhovnoj loži života. Brat mora, zauvek zapamtiti, da je njegova dužnost da Gradi i razvija ta sveta učenja u svom sopstvenom biću: zato, samo njegovo sopstveno pročišćeno biće može otključati vrata zapečaćenih knjižnica ljudske svesti.

Mason se zakleo da će svakog dana izvući iz života pouku za sebe i ugraditi je u hram Velikog Arhitekte Univerzuma. On evoluira kroz vekove samopročišćenja i duhovnog preobražaja. Zato, inicijaciju masona putem „naimenovanja" ili balotaže nije dovoljna garancija da će brat „postati" pravi mason…Postoje hiljade masona koji su braća samo po imenu, jer su neuspešni da budu primer ideala njihovog Zanata, što ih čini neosetljivim za učenja i svrhu Slobodnog zidarstva… (Isti izvor, kao pod 5. Neke delove uredio S.Ć.O).

Đorđe Vajfert: Pomenik izvornim principima Slobodnog zidarstva – „Tajna Hirama Abifa"

Đorđe Vajfert je imao srca za nevoljnike, stizao uvek da ih pomogne materijalno i podrži moralno. Njegova ruka bila je izdašna ruka i niko se od njih bez pomoći nije vratio. Svojom pojavom je zračio dobrotom i blagošću, bez oholog i izveštačenog pozerstva…On je svojim životom pokazao put kojim čovečanstvo treba da ide. (Narodna banka Srbije, Đorđe Vajfert, vizionar i pregalac, Beograd, 2010).

Nakon napred izrečenih slobodnozidarskih principa („najstarijeg bratstva u svetu"), red je da s osloncem na *Tajnu Abifa Hirama – Izgubljeni ključevi Slobodnog zidarstva*, s jedne, oslikam Đorđa Vajferta u ozračju slobodnozidarske Gradnje, s druge strane. Kao što se može videti iz uvoda ove Instrukcije Đorđe Vajfert je svojevrsni primer Masona, kako ga opisuje drevna slobodnozidarska literatura. On je čovek/Mason za sva vremena. Pomenik/spomenik Slobodnom zidarstvu – Braći na brdovitom Balkanu, Srbiji i šire. Nadam se da ove reči neće zvučati slobodnozidarski neodmerene, ishitrene il, pak, pristrasne, zato što je meni uzor, a nadam se i ostaloj braći koja klešu/Grade „Hram čovečnosti" u poštovanoj loži koja nosi ime Đorđe Vajfert. Ako bi smo hteli da, ukratko, ukažemo na motive koji su Vajferta doveli u Slobodnozidarski lanac (Bratstvo), dovoljno je reči: želja da gradi čovečnije i humanije društvo, usavršavajući svoje sopstvo i ugrađujući u Hram Velikog Arhitekta Univerzuma. Što je osnova poruka, knjige koju sam citirao na početku ovog podnaslova.

Vajfert nije pristupio Bratstvu, niti „nagovaranjem"/podstrekivanjem, ili, „imenovanjem" od drugih, moćnih i silnih ljudi/Braće koja su po bilo kom drugom osnovu, (materijalnom, karijerističkom, usuđujem se reći pomodarskim, neretko i želje da pokriju/prikriju nešto što nisu…), pristupila „najstarijem bratstvu na svetu", osim rukovođenja načelima: ljubavi, humanosti i dobročinstva, zajedništva da grade moralnije i čovečnije društvo – „Hram čovečnosti" obajan Svetlošću . Dužan

sam istini, reći, o kojoj Svetlosti je reč. Svetlosti koja sve različitosti, od nacionalnih, verskih, materijalnih, položajnih u profanom svetu….itd., svodi na jedan zajednički imenitelj ČOVEK=BRAT. (*Brat je mio, koje vere bio. Deviza s kojom je osnovana PL"Pobratim", 2.februara 1891*). Ta Gradnja, može biti prepoznatljiva ako je zasnovana na slobodnozidarskim principima 3×3. Rečju, ako gradimo/zidamo s osloncem na Tri velika i Tri mala Svetla.

Sveta knjiga, Šestar i Ugaonik , ta tri Velika svetla, sama po sebi znače mnogo, ukoliko se Gradnja ne zasniva na pravilnom razumevanju reči i simbola od strane Braće/Zidara. Međutim, ukoliko se jezik reči i simbola ne razume, ta tri velika svetla, biće „tabula rasa" (beo papir), koji stoji poput, najboljeg građevinskog projekta koji niko ne zna da čita da bi gradio/Zidao, merio, razmeravao…Slikovito rečeno jezikom baštovana, to je „ledina" na kojoj može da se uzgaja/"raste" i cveće i korov, u zavisnosti, od „radnika", njihove vizije, misije i strategije.

Slobodno zidarstvo i Đorđe Vajfert „Otac srpskog SZ" nas uče da izgradnja „Hrama čovečnosti" (humanijeg i moralnijeg društva), ukoliko hoće da zrači Svetlošću mora biti zasnovana na : Mudrošću, Snazi i Lepoti onoga ko gradi/Zida. Sve ovo mi daje povoda da zaključim da je Vajfert bio čovek/Brat koji je gradio/Zidao „Hram čovečnosti" skoro pola veka, s osloncem na SZ principe 3×3, ostavljajući nam ga u nasledstvo. Njegova mudrost, vizionarstvo, dobročinstvo i humanost nisu zaboravljena ni, do danas. Stoga s prvom citiram Vilijama Foknera koji kaže: „Prošlost ne umire, jer nije ni prošla".

Zar ima boljeg dokaza za ovu tvrdnju od Đorđa Vajferta koji je, svo, stečeno materijalno bogatstvo darovao državi/narodu?

Okrenimo se Braćo i prema Istoku, Zapadu, Severu i Jugu, i pogledajmo, oko sebe , i dalje duž Tamiša i njegovog ušća u Dunav. Nastavimo „Putovanje" ka Beogradu, Kostolcu, Boru…Prošetajmo Knez Mihailovom ulicom, pa dalje, ul, Kralja Petra, nastavimo preko Autokomande ka Topčiderskom brdu…Šta vidimo, ako hoćemo da vidimo!? Vidimo gradnju/zadužbinarstvo koje i danas traje: Narodnu banku Srbije, SANU, Univerzitet u Beogradu, Hram Svetog Save na Vračaru, Beogradski muzej…tragove pivare na Topčideru i u Pančevu, rudnik u Kostolcu (zvono koje i dalje zvoni na ulasku u rudnik), Borski rudnik, Sartid….verske i školske ustanove. Mnogo ih je. Ja sam samo ključne nabrojao, rizikujući da mnoge Vajfertove Gradnje/zadužbine zaboravim.

I kako reče predsednik Fondacije Vajfert [6] : „Nije zadatak istorije da samo stoji prašnjava u muzeju već da nas uči ljudskost i etičkom pravcu, u kome bi trebalo da se krećemo. A boljeg primera i boljeg učitelja od Đorđa Vajferta teško da i mnogo veći narodi od Srba mogu da nađu"

Vajfert – „Arhitektonska tabla" koju treba čitati tokom svakog Ritualnog rada

S druge strane, Vajfertov život i stvaralaštvo su svojevrsni zapis, sećanje… pomenik na oca srpskog Slobodnog zidarstva (SZ) – Arhitektonska tabla koju treba čitati/pročitati na svakom Ritualnom radu. Ovaj zapis treba da nam bude svojevrsni moralni kodeks Slobodnog zidarstva – prizma i ogledalo Slobodnog zidara koji je krenuo na Putovanje za potragom za Svetlošću. Čoveku koji je ugradio sebe, svoju energiju i misao u srpsku budućnost više od nekih vladara[7] o kojima učimo u udžbenicima, u kojima Vajfertova dela nisu dobila mesto. I ova Instrukcija pored ostaslog, pisana je i s namerom, da nas informiše i podseti, s jedne strane, i otrgne od zaborava lik i delo čoveka/Slobodnog zidara koji je uvek bio spreman da pomogne otadžbini i svom narodu. Čoveka/SZ čiji je čitav život krasila nit etičnosti, dobročinstva i humanosti…. Bio je svetionik koji

osvetljava put čoveku/SZ na proputovanju od ovozemaljskog carstva do preseljenja na Večni Istok. Gradio je, fabrike, pivare, otvarao rudnike, železare, bolnice, škole, internate za beskućnike, ratne invalide, decu bez roditeljskog staranja…, a sve u cilju opšteg napretka. Da nam svima bude bolje.

Bio je vizionar čije lice je zračilo optimizmom/blagošću/dobrodušnošću bez pohlepe za materijalnim bogatstvima, izgovarajući s ponosom reči: "treba davati da bi se opet sticalo", ostavivši za sobom neizbrisiv tragu u istoriji Srbije, uopšte, i Slobodnom zidarstvu na ovim prostorima, i šire. Kada kažem šire, konsultujući literaturu, za potrebe pisanja ovog rdaa, (ranijih mojih Instrukcija), nije na odmet podsetiti se da je Vajfert i kao Mason bio i ostao stalni hroničar svih dešavanja tokom stvaranja, izgradnje i modernizacije mlade srpske države krajem 19. i početkom 20.veka.

Nije mesto ni vreme, da se detaljnije o tome govori, u ovom radu, međutim dovoljno je podsetiti se na neke međunarodne događaje (konferencije), na kojima se odlučivalo o značajnim pitanjima srpske/jugoslovenske države, a, da Vajfert – putnik i putovođa Slobodnih zidara na brdovitom Balkanu nije pitan. Istina, nije se Vajfert eksponirao kao govornik/Narodni poslanik u skupštinskoj sali, za govornicom, kao političar već u „rukavicama" tiho i pod zakletvom ćutanja u okviru „Duhovno-moralne diplomatije".

Ovim se ne iscrpljuje lista poruka i pouka kojima nas je zadužio „Otac srpskog Slobodnog zidarstva" o čemu, nastavlja (piše) Velikii Majstor Velike Lože "Jugoslavija"[8]:

„Neka bi se spomen pokojnikov, mio i drag, održavao u našoj duši. Okruženi nemom tišinom smrti koja ovde vlada, sećajmo se da iz minulog i uništenog organizma niču lepote novog života; da smrt nije ništa drugo do ulaz u tajne drugog života i da u prirodi ništa ne propada.

Neizmerna silo, Veliki Tvorče Vasione koji prirodu pokrećeš i njome upravljaš, skupi u svoje krilo elemente koji sastavljahu našeg dragog brata. Učini da nas spomen njegov i primer vrlina njegovih oplemeni u duši našoj i da nas rukovodi pri traženju istine i svetlosti. Neka bi nas smrt našeg dragog brata naučila umreti i neka bi nas njegova čestita uspomena podsticala da ostanemo postojani u životu časti i dužnosti. Slava i trajan spomen našeg dragog pokojnika"[9]

Završavajući ovu Instrukciju citiraću Pekića[10]: *Delo je jedan stroj sličan satu. Vi možete razumeti i opisivati svaki partikul mehanizma pojedinačno, pa da opet pogrešno pročitate vreme koje on pokazuje.*

Vajfertov časovnik još nije stao. Hoćemo li konačno shvatiti koliko je sati?[11]

Nama Slobodnim zidarima okupljenim danas u Pančevu na grobu Brata Đorđa Vajferta ostaje da se s uzdignutim srcem pod zakletvom ćutanja, povučemo u svoje „Profano carstvo"/Carstvo prolaznosti, nastavimo druženje za Belom trpezom, u čast pomena – „Omaža na Đorđa Vajferta", s jedne strane, i na prvom narednom Ritualnom Radu, u „Hramu nad ramovima", pred Svevidećim okom Velikog Arhitekte Univerzuma, započnemo otvaranje Rada Poštovanih loža, s uobičajenim Ritualom (pitanjem): Kada Slobodni zidari počinju s radom i Kada Slobodni zidari završavaju rad i idu na zasluženi odmor?

Ova pitanja neka nam budu podsetnik/opomena ali i poziv: Da klešemo još čvršćom rukom neobrađeni kamen, da ga ugrađujem u Hram čovečnosti koji nam pored ostalih Slobodnih zidara, (naših predaka), ostavio u nasledstvo Đorđe Vajfert – „Otac srpskog Slobodnog zidarstva.

Da smo možda bili agilniji kao Slobodni zidari, potomci, Đorđa Vjferta, ne bi njegov grob bio zarastao/obrastao „korovom“, umesto akacije i ruža.

Smenjuju se dani i noći. Godine prolaze. Stari odlaze. Mladi dolaze. Sve brzo zaboravlja – sve nas čeka ista sudbina. Ostaće samo uspomene/sećanja zapisana na papiru!

„Pokoljenja djela sude“. (P.P.Nj)

Brat S.Ć.Otilo, MKU, “Večiti učenik škole života”.
Poštovana loža “Đorđe Vajfert”
Pančevo: 4-5. oktobar 6024.G.I.S.

---

[1] Potpisnik ove Instrukcije nakon inicijacije u PL“ĐV“ osnovane na Orijentu Beograd, posetio je grob Đ.V., pivaru.., u Pančevu. Bila je to moja druga „inicijacija“.

[2] Evo nekoliko izvor: Monografija Đorđe Vajfert 1850-1937, Fondacija Đorđe Vajfert i Javno izdavčko preduzeže „Službeni glasnik“, Beograd, 2015; Đorđe Vajfert-vizionar i pregalac, Narodna banka Srbije, Beograd, 2010; „Neimar“, masonski časopis, knjiga II број 11, Београд, јануар, 1924; Stevan Nikolić, *Đorđe Vajfer: Stub srpskog slobodnog zidarstva, Ars Cuautour Coronatorum Lodge 2076, UGLE Vol. 116, 2004.*

[3] Detaljnije o tome videti: „Neimar“, masonski časopis, godina XI, knjiga III, br. 23, Beograd, januara 1924.

[4] Opširnije o tome videti: 1) Izvor naveden u fusnoti 3; 2) Zoran Nenezić, *Masoni u Jugoslaviji 1764-199.*

[5] Menli Palmer Hol, *Tajna Hirama Abifa, ili izgubljeni ključevi Slobodnog zidarstva,* prevod s engleskog: Momir Mirić, PL“Bratstvo“ Šabac).

[6] Fondacija *Đorđe Vajfert. Str.4.*

[7] Isti izvor, str.6.

[8]„Politika“ 15. januar 1937, str.5. (Prema: Monografija Đorđe Vajfert 1850-1937, Službeni glasnik, 2015).

[9] „Šestar“, glasilo Velike lože „Jugoslavija“, 1937, br.4-6.

[10] Citirani izvor pod. 6.

[11] Dragan Velikić, književnik…(Isto, kao pod 6)

68-5 Idealna Loža – Mit ili poziv?

by Sirijus
in Sirijus broj 68

U mnogim ložama slobodnih zidara govori se o ritualu, nasleđu, bratstvu i simboličkom radu. No ponekad se ispušta iz vida jedno diskretnije, a suštinsko pitanje: šta je pravi duh lože? Jer dve lože mogu negovati isti obred, otvarati rad na isti način, izgovarati iste reči — i opet uopšte ne disati istom atmosferom.

Loža slobodnih zidara se ne definiše samo uređenjem Hrama, ritualima ili referencama. Ona se otkriva u načinu ophođenja i slušanja, u prenošenju znanja, u ispravljanju i negovanju rasta. Otkriva se i u načinu na koji se upravlja autoritetom, u rečima koje se biraju, u susretu različitih senzibiliteta i neizbežnih ljudskih tenzija. Drugim rečima, iza vidljivog Rada uvek stoji način zajedničkog graditeljstva — i to je, nesumnjivo, ono što čini istinsko uređenje lože. Upravo u toj nevidljivoj dimenziji, iznad reči i gesta, živi egregor lože — ona posebna atmosfera koju svaki brat prepozna, a niko ne može sasvim objasniti.

Neke lože ostavljaju utisak besprekorne forme, ali postaju krute pred suštinskim pitanjima. Druge su tople, bratske i živahne — no na kraju poistovećuju slobodu sa opuštenošću. Treće su tako željne inovacija da postepeno gube iz vida sopstvene temelje. A postoje i one koje se tako snažno zatvaraju pred svakim spoljašnjim uticajem da polako venu u rutinu. Svaki višak izbacuje rad iz ravnoteže: tamo gde forma pobeđuje suštinu, loža se pretvara u pozornicu; tamo gde suština guta formu, gubi se sva lepota inicijacijskog puta.

Pitanje, dakle, nije izbor između reda i živosti, između vernosti i otvorenosti, između autoriteta i kolektivne mudrosti. Zdravoj loži potrebno je sve ovo istovremeno. Potrebna joj je strogost — da ne bi postala neodređena. Potrebno joj je bratstvo — da ne bi postala gruba. Potrebna joj je otvorenost — da ne bi postala zatvorena. Potrebno joj je jedinstvo — da ne bi postala rasuta. Pravi izazov nije nametanje jednog modela, već održavanje žive ravnoteže među višestrukim potrebama.

U tome se, nesumnjivo, ogleda zrelost lože. Uravnotežena loža slobodnih zidara nije ona u kojoj svi misle isto, niti ona u kojoj sve teče bez trvenja. To je ona u kojoj svako zna svoje mesto a da nije zarobljen poverenom dužnošću; u kojoj autoritet služi radu umesto da služi sebi; u kojoj individualni talenti obogaćuju Bratstvo a da ga ne zagušuju; u kojoj se drevna predanja poštuju a da ne postaju utočište od slobodne misli.

Starešina lože, posmatran iz ove perspektive, nije ni puki spiker ritualnih reči, ni mali lokalni vladar. On je, pre svega, onaj koji brine o koherentnosti rada. On daje podsticaj, čuva duh lože, podseća na zahteve putokaza, usmerava egoe, podstiče dobru volju i sprečava da loža sklizne u krutost ili konfuziju. Njegova uloga nije da blista — nego da omogući pravedan i savršen rad. Ložu na Pravom Putu vodi Mudrost da odlučuje, Snaga da istraje i Lepota da gradi.

Na kraju krajeva, moglo bi se reći da loža slobodnih zidara dostiže svoj najviši nivo onda kad prestane da bude samozaokupljena i iskreno se ponovo posveti delu. Ne kao krug mišljenja, ne kao klub istomišljenika, već kao posvećena zajednica u kojoj svako doprinosi jedinstvenim delom učestvujući u nečemu većem od sebe. Čim loža ovo zaboravi, rizikuje da postane birokratska, preterano personalizovana ili razvodnjeno unošena preovlađujućim prolaznim strujanjima.

Najprikladnije uređenje za ložu slobodnih zidara stoga nije ni najstrože, ni najfleksibilnije, ni najbriljantnije, ni najzavodljivije. To je ono koje loži omogućava da ostane verna svom pozivu: da oblikuje svesnije, pravednije i bratskije slobodne zidare — unutar okvira dovoljno čvrstog da podrži inicijaciju, i dovoljno živog da ne uvene pod teretom sopstvenih navika. Loža koja istinski radi ne oblikuje samo brata unutar Hrama — ona ga čini kreativnijim, otvorenijim i potpunijim čovekom u profanom životu.

Idealna loža slobodnih zidara možda ne postoji. Ali loža koja istrajno hodi prema Svetlosti već zaslužuje da bude nazvana pravom radionicom.

Bratislav Uraković,
Veliki Majstor Velike Nacionalne Lože Srbije,
6026. G.I.S.